

Programma van Toetsing en Afsluiting

afdeling **HAVO**

schooljaar 2018-2019

Geachte havoleerlingen in de vierde en vijfde klas,

In dit document vinden jullie informatie over de schoolexamens 2018-2019 en het centraal examen (CE) 2019.

Het informatiepakket bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Programma van Toetsing en Afsluiting, het PTA (regeling schoolexamens voor de afdeling havo) → p.4 ev.
2. Jaaroverzicht van alle toetsen per periode → p.41 ev.
3. Bijlage bij het PTA van de afdeling havo → p.43 ev.
4. Informatie over het centraal examen (CE) → p.46

ad 1)

In het PTA wordt voor elk vak beschreven

- wat de toetsstof is
- wanneer en in welke vorm de verschillende toetsen plaatsvinden
- wanneer welk schoolexamen herkanst kan worden en
- hoe de eindcijfers van het schoolexamen berekend worden.

ad 2)

In de *Bijlage bij het PTA* kun je bepalingen terugvinden

- die betrekking hebben op de praktische uitvoering van het schoolexamen (o.a. aard en eisen van het profielwerkstuk (PWS) en de herkansingsregeling)
- die de rapportage en de archivering van de resultaten betreffen.

Opmerking: het *Examenreglement* van OSG Sevenwolden is te vinden op de schoolwebsite, is beschikbaar via *Magister* en ligt ter inzage bij de teamleiders.

In het examenreglement vind je (o.a.) je rechten en plichten met betrekking tot:

- de organisatie van het eindexamen
- de gang van zaken tijdens het eindexamen
- onregelmatigheden
- mogelijkheden van beroep

Heerenveen, 1 oktober 2018

Mevr. L. van Voorthuisen, teamleider havo 2^e fase

Mevr. A. Bosma, secretaris van het examen

kennelijke fouten en omissies in dit document voorbehouden

vakinhoud Programma van Toetsing en Afsluiting 2018-19, havo

■ aardrijkskunde	[ak]
■ bedrijfseconomie*	[bv]
■ bewegen, sport en maatschappij	[bsm]
■ biologie	[biol]
■ culturele en kunstzinnige vorming (gemeens. deel)	[ckv]
■ Duitse taal en letterkunde*	[dutl]
■ economie	[econ]
■ Engelse taal en letterkunde*	[entl]
■ Franse taal en letterkunde*	[fatl]
■ geschiedenis	[ges]
■ informatica	[in]
■ kunst, uitstroomrichting beeldend + algemeen	[kubv / kua]
■ kunst, uitstroomrichting muziek + algemeen	[kumu / kua]
■ lichamelijke opvoeding (gemeenschappelijk deel)	[lo]
■ oriëntatie op loopbaan en beroepskeuze	[lob]
■ maatschappijleer (gemeenschappelijk deel)	[maat]
■ maatschappijwetenschappen + bezemprogramma	[maw]
■ management & organisatie	[m&o]
■ natuurkunde	[na]
■ Nederlandse taal en letterkunde*	[netl]
■ profielwerkstuk	[pws]
■ scheikunde	[schk]
■ wiskunde A	[wa]
■ wiskunde B	[wb]

* inclusief IBC variant

Deze regeling geeft per vak een schematisch overzicht van de schoolexamens in het schooljaar 2018-2019. Waar voor het IBC een eigen PTA geldt, volgt dat steeds direct na het reguliere PTA van dat vak.

Uit dit overzicht kun je aflezen wanneer welk schoolexamen plaatsvindt, waar het over gaat en hoe zwaar het telt voor het schoolexameneindcijfer. Ook is voor een aantal vakken een aanvulling op of inperking van de algemene herkansingsregeling opgenomen.

De kijk-/luistertoetsen voor Duits, Engels en Frans worden in week 4 (21 jan. 2019) afgenomen. Bij deze toetsen wordt gebruik gemaakt van een extern toetsstelsel (Cito). Hierdoor is het mogelijk dat het behaalde cijfer later bekend wordt dan gebruikelijk bij schoolexamens.

In de tabellen wordt met de codes S, M, P, G, I of L aangegeven wat voor schoolexamen het betreft. Hierbij staat S voor schriftelijk, M voor mondeling, P voor practicum, G voor groepsopdracht, I voor individuele opdracht en L voor kijk-/luistertoets. Tevens wordt per toets, voor zover mogelijk, aangegeven hoe lang deze duurt. De afkorting K staat voor kunstdossier.

Onvoorziene wijzigingen in deze regeling, precieze tijden en plaatsen van de toetsen en de herkansingen en wat je verder over het schoolexamen moet weten, kun je in de loop van het schooljaar tegemoet zien via emailberichtgeving in *Magister* en *Zermelo*.

aardrijkskunde

Te gebruiken methode

Bulthuis e.a. de Geo: Havo, Arm en rijk studieboek ThiemeMeulenhoff	9789006619126
Arm en rijk werkboek ThiemeMeulenhoff	9789006619133
Bulthuis e.a. de Geo: Havo, Systeem Aarde studieboek ThiemeMeulenhoff	9789006619188
Systeem Aarde werkboek ThiemeMeulenhoff	9789006619195

De toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	SE4.1	thema 'Systeem aarde'	1	S	50
T _{1b}		SO hoofdstuk 1 + aanvullende stencils			
T _{1c}		SO hoofdstuk 2			
T _{1d}	SE4.2	thema 'Systeem aarde'	1	S	50
T _{1e}		SO hoofdstuk 3			
T _{1f}		SO/PO hoofdstuk 4 (Geografische vaardigheden)			
T _{1g}	SE4.3	thema 'Arm en rijk'	1	S	50
T _{1h}		SO hoofdstuk 3			
T _{1i}		SO hoofdstuk 4			
T _{1j}	SE4.4	thema 'Arm en rijk'	1	S	50
T _{1k}		PO hoofdstuk 1 en 2			
		moduletoets hoofdstuk1 t/m 3	4	S	100
		toets over hoofdstuk 3 en 4	2	S	50
		moduletoets hoofdstuk1 t/m 4	4	S	100

Eindcijfer havo 4 = T_1 = gewogen gemiddelde ($T_{1a} - T_{1k}$)

Te gebruiken methode

Bulthuis e.a. de Geo: Havo, Wonen in Nederland Leer/opdrachtenboek ThiemeMeulenhoff	9789006436143
Bulthuis e.a. de Geo: Havo, Ontwikkelingsland Brazilië Leer/opdrachtenboek ThiemeMeulenhoff	9789006619249

De toetsen havo 5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets;	Tijdsduur
T ₂	SE5.1	Leefomgeving: Wonen in Nederland Hfdst. 1 en 2	S	100
T ₃	SE5.2	Leefomgeving: Wonen in Nederland Hfdst. 3 en 4	S	100
T ₄	SE5.3	Ontwikkelingsland: Brazilië Hfdst. 1-2-3-4	S	100

De praktische opdracht

Code	Periode van afname; uiterste inleverdatum	Omschrijving		
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Te beheersen leerstof en vaardigheden:
PO ₁	Datum in overleg na deelname of 01-03-2018; inleveren of presentatie	- 'Excursie langs de IJssel/fictieve route' of - 'Van probleemwijk naar prachtwijk'	Presentatie ter plekke en schriftelijk verslag of schriftelijk verslag of presentatie	in tweetallen/groepsverband zelfstandig doen van een onderzoek

De berekening van het schoolexamen **eindcijfer**:

$$\{(2 \times T_1 + T_2 + T_3 + 2 \times T_4 + PO_1)\} / 7$$

→ De toetsen in havo 4 en PO₁ kunnen niet worden herkanst.

Bedrijfseconomie, regulier

H4; Methode: Cumulus (mixed learning methode)

- ✓ Geldzaken
- ✓ Ondernemerschap
- ✓ Eenmanszaak

de toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T1a	SE41	Geldzaken: Ontvangsten & Uitgaven en Lenen	1	S	50
T1b	SE42	Geldzaken: Sparen en Samenleven	1	S	50
T1c	SE43	Ondernemerschap: Marktonderzoek en Marketingplan	1	S	50
T1d		Ondernemerschap: hele module	2	S	50
T1e	SE44	Eenmanszaak: Beginbalans en Inkopen & Verkopen	2	S	50
T1f		Eenmanszaak: tot Eindbalans en Geldzaken: hele module	2	S	100

$$\text{eindcijfer H4} = T_1 = T_{1a} + T_{1b} + T_{1c} + 2 \times (T_{1d} + T_{1e} + T_{1f}) / 9$$

Bedrijfseconomie, IBC

H4; Methode: Cumulus (mixed learning methode)

- ✓ Geldzaken
- ✓ Ondernemerschap
- ✓ Eenmanszaak

de toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T1a	SE41	Geldzaken: Ontvangsten & Uitgaven en Lenen	1	S	50
T1b	SE42	Geldzaken: Sparen en Samenleven	1	S	50
T1c	SE43	Ondernemerschap: Rechtsvormen	1	S	50
T1d	SE44	Eenmanszaak: Beginbalans & Inkopen en Verkopen	2	S	50
			2	S	50
T1e		Eenmanszaak: Kosten en Uitgaven	2	S	100
T1f		Eenmanszaak: tot Eindbalans en Geldzaken: hele module			

$$\text{eindcijfer H4} = T_1 = T_{1a} + T_{1b} + T_{1c} + 2 \times (T_{1d} + T_{1e} + T_{1f}) / 9$$

Bewegen, sport en maatschappij (BSM)

De toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets; Tijdsduur	
T _{1a} , T _{1b} , T _{1c} , T _{1d}	SE41 t/m SE44 SE43	Toetsing van de afgeronde praktische onderdelen Theorietoets over spelregels B1, bewegen en regelen en gezondheid (EHBSO) D3	1* 2	S	50

* Ieder afzonderlijk afgerond praktisch onderdeel heeft de weging van 1.

T_{1a}, T_{1b}, T_{1c} en T_{1d} zijn het gehele jaar door het voortgangsgemiddelde cijfer van alle tot die tijd getoetste praktische en theoretische onderdelen.

Eindcijfer havo 4 = T₁ = T_{1d}

De toetsen havo 5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T ₂	SE52	bewegen en gezondheid D1, D2 en D3	S	50

De praktische opdrachten

Code	Periode van afname uiterste datum	Omschrijving			
		Soort opdracht + Code volgens leerplan:		Beoogd eindproduct:	Te beheersen leerstof en vaardigheden:
PO ₁	SE41 t/m SE44 SE51 t/m SE53 12 april 2019	spel	B1	drie activiteiten	één doelspel, één terugslagspel en één slag-/loopspel
		turnen	B2	twee activiteiten	keuze uit; springen, acrobatiek, zwaaien, balanceren en klimmen
		bewegen op muziek	B3	één activiteit	stapeldans van min 2 x 32 tellen
		atletiek	B4	drie activiteiten	één loopnummer, één werpnummer en één springnummer
		zelfverdediging	B5	één activiteit	keuze uit; schermen, judo, kick boksen
PO ₂	SE41 t/m SE44 SE51 t/m SE53 12 april 2019	deelnemer	C1	alle activiteiten	min. 80% actieve deelname verplicht
		onderlinge instructie	A, C2	één les geven lesschema met verslaggeving	een leidinggevende rol kunnen vervullen, een logische lesopbouw kunnen maken en uitvoeren.
		organisatie	A, C3	één sportdag en verslag	een toernooi en buitenschoolse activiteit (mede)organiseren
PO ₃	SE51 t/m SE53 12 april 2019	trainingsschema	A, D2	één trainingsschema	trainingsschema opstellen voor eigen en/of andermans gebruik
PO ₄	SE41 t/m SE44 SE51 t/m SE53 12 april 2019	2 keuzeactiviteiten	B6	deelname aan 2 buitenschoolse activiteiten	actieve deelname (muurklimmen, skiën, snowboarden, waterskiën, survival, perslucht duiken)
		eigen fitheid meten	D2	fit test ondergaan	test + verslag
		ervaring opdoen in het werkveld	E1	min. 4 sportdagen fluiten/begeleiden	actieve deelname + verslag

De berekening van het schoolexameneindcijfer:

$$(T_1 + T_2 + 2 \times PO_1 + PO_2 + PO_3) / 6$$

In bovenstaande formule zijn PO_1 en PO_2 het gemiddelde van alle activiteiten binnen die PO 's. Herkansingen van PO_1 en PO_2 worden alleen toegestaan als er sprake was van een blessure of ziekte en zij binnen de gestelde termijnen van het PTA vallen.

PO_3 is niet herkansbaar.

PO_4 en het examendossier moeten voldoende worden afgesloten. Dit is naar beoordeling van de docent.

Al het gemaakte en ontvangen werk na goedkeuring in het examendossier.

Biologie

De toetsen havo 4

Methode: Nectar 4^e editie ; 4 havo leerboek

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	SE41	H7 (soorten en relaties)	1	S	50
T _{1b}		H8 (ecosysteem en evenwicht)	1	S	50
T _{1c}	SE42	H2 (cellen)	1	S	50
T _{1d}		H4 (voortplanting)	1	S	50
T _{1e}	SE43	H5 (voeding en energie) en H6 (voeding en vertering)	2	S	100
T _{1f}	SE44	H2 t/m H8 (H3 wordt niet apart getoetst)	3	S	100
PO ₁	verspreid door schooljaar	Praktische groepsopdrachten gekoppeld aan de leerstof. PO's worden afgerond met verslagen of meetbriefjes.	1	PO	50/100

eindcijfer havo 4:

$$T_1 = \{(T_{1a} + T_{1b} + T_{1c} + T_{1d} + PO_1) + 2 \times T_{1e} + 3 \times T_{1f}\} / 10$$

- PO₁ is het gemiddelde van een aantal praktische opdrachten.
- Voor elk schoolexamenonderdeel wordt de stof van de voorafgaande schoolexamenonderdelen bekend verondersteld.
- T₁ kan niet herkanst worden (alle onderdelen die leiden tot T₁ kunnen niet herkanst worden).

De toetsen havo 5

Methode: Nectar 3^e editie; 4/5 havo leerboek

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T ₂	SE51	H9 (erfelijkheid) en H10 (evolutie) H2 en H8 (havo4 – alleen CE onderdelen)	1	S	100
T ₃	SE52	H11 (gezondheid) en H12 (transport) H3 en H4 (havo4 – alleen CE onderdelen)	1	S	100
T ₄	SE53	H13 (gaswisseling en uitscheiding) en H14 (reageren) H5, H6 en H7 (havo4 – alleen CE onderdelen)	1	S	100
PO ₂	verspreid door schooljaar	Praktische groepsopdrachten gekoppeld aan de leerstof. PO's worden afgerond met verslagen of meetbriefjes.	1	S	100

schoolexamen **eindcijfer:** $(2 \times T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + PO_2) : 6$

- PO₂ is het gemiddelde van 3 praktische opdrachten.
- Praktische opdrachten kunnen niet herkanst worden.
- Voor elk schoolexamenonderdeel wordt de stof van de voorafgaande schoolexamenonderdelen (inclusief onderdelen uit havo4) bekend verondersteld.

culturele en kunstzinnige vorming (CKV)

Gedurende het cursusjaar biedt CKV vier periodes met elk een eigen discipline te weten:

- Beeldende kunst
- Theater
- Film en fotografie
- Muziek en dans

Per lesperiode komt een andere discipline aan bod. Iedere lesperiode maakt de leerling een onderzoeksopdracht, een praktische opdracht, een aantal verdiepingsopdrachten en neemt de leerling deel aan culturele activiteiten.

De praktische opdracht

Code	Periode van afname	Soort opdracht	Beoogd eindproduct	Omschrijving; te beheersen leerstof
PO ₁	SE4.1	praktische opdracht	een ontwerp, werkstuk uitvoering of presentatie	Materiaal/techniek behorende bij de discipline
PO ₂	SE4.2	praktische opdracht	een ontwerp, werkstuk uitvoering of presentatie	Materiaal/techniek behorende bij de discipline
PO ₃	SE4.3	praktische opdracht	een ontwerp, werkstuk uitvoering of presentatie	Materiaal/techniek behorende bij de discipline
PO ₄	SE4.4	praktische opdracht	een ontwerp, werkstuk uitvoering of presentatie	Materiaal/techniek behorende bij de discipline

De onderzoeksopdracht

Code	Periode van afname	Soort opdracht	Beoogd eindproduct
T ₁	SE4.1	Onderzoek naar keuze: binnen de behandelde discipline met de bijbehorende begrippen	Schriftelijke verdieping
T ₂	SE4.2	Onderzoek naar keuze: binnen de behandelde discipline met de bijbehorende begrippen	Schriftelijke verdieping
T ₃	SE4.3	Onderzoek naar keuze: binnen de behandelde discipline met de bijbehorende begrippen	Schriftelijke verdieping
T ₄	SE4.4	Onderzoek naar keuze: binnen de behandelde discipline met de bijbehorende begrippen	Schriftelijke verdieping

Het kunstdossier

Code	Periode van afname	Te verrichten handeling
K ₁	SE4.1	PO ₁ uitvoeren Onderzoeksopdracht (T ₁) Opdrachten uitvoeren in het kader van de discipline Deelnemen aan een culturele activiteit
K ₂	SE4.2	PO ₂ uitvoeren Onderzoeksopdracht (T ₂) Opdrachten uitvoeren in het kader van de discipline Deelnemen aan twee culturele activiteiten
K ₃	SE4.3	PO ₃ uitvoeren Onderzoeksopdracht (T ₃) Opdrachten uitvoeren in het kader van de discipline Deelnemen aan twee culturele activiteiten

K ₄	SE4.4	PO ₄ uitvoeren Onderzoeksopdracht (T ₄) Opdrachten uitvoeren in het kader van de discipline Deelnemen aan een culturele activiteit
----------------	-------	--

De berekening van het schoolexamene**indcijfer**:

$$(T_1+T_2+T_3 +T_4 + PO_1+PO_2+PO_3+PO_4) / 8$$

LET OP:

Geen enkele PO of T in havo 4 kan worden herkanst.

Indien een leerling een T of PO na de aangegeven deadline inlevert, is het maximaal te behalen cijfer een 5.

Duitse taal en literatuur, reguliere groep

De werkwijze

Het vak Duits wordt in H4 aangeboden in de vorm van gepersonaliseerd digitaal onderwijs. Er wordt gewerkt met het platform summar.io voor het oefenen van de taalvaardigheden. Er wordt gewerkt met Neue Kontakte voor het verwerven van grammatica kennis.

De toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	SE41	Diagnostische toetsen (voortgang meten aan de hand van verschillende opdrachten waarin de nadruk ligt op de vaardigheden, i.e. gebruiken van de taal. In Magister worden de diagnostische cijfers verwerkt met weging '0'.)	0		
T _{1b} T _{1c}	SE42	Grammaticatoets Schrijfvaardigheid * (met voorwaardelijke gerichte vocabulairetoets)	3 3	S S	50 50
T _{1d} T _{1e}	SE43	Spreekvaardigheid Luistervaardigheid (met voorwaardelijke gerichte vocabulairetoets)	3 3	M S	3 (per leerling) 50
T _{1f} T _{1g}	SE44	Gespreksvaardigheid Leesvaardigheid * (met voorwaardelijke gerichte vocabulairetoets)	3 3	M S	10 (per tweetal) 50

* Let op! Geen woordenboek toegestaan.

- **De receptieve vaardigheden en schrijfvaardigheid hebben een voorwaardelijke component, i.e. een op de vaardigheid gerichte vocabulairetoets met een 7,0 of hoger afronden. Als de leerlingen op alle drie vocabulairetoetsen een 7,0 of hoger scoort, verdient hij hiermee 1,0 punt die ingezet kan worden op een vaardigheidstoets naar keuze. De vocabulairetoets moet bij een onvoldoende herkanst worden, bij herkansing gaat het recht op de extra punt verloren. Bij AO tijdens de eerste ronde van de vocabulaire toets gaat het recht op de extra punt ook verloren.**
- De toetsen van **receptieve vaardigheden (lezen/luisteren)** mogen **2 keer** worden gedaan en zijn een tweede keer **verplicht voor de leerlingen die lager dan een 7,0** hebben gescoord op #1. Zij die de toets nog eens willen doen, mogen dat doen. De **LAATSTE toets telt**. Mocht het cijfer lager zijn dan de eerste keer dan wordt het gemiddelde van de eerste en de tweede toets genomen.

Eindcijfer havo 4: = T₁ = gewogen gemiddelde van (T_{1b} t/m T_{1g})

>>vervolg

De toetsen havo5 / havo 5 IBC

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets	Duur
T ₂	SE51	Voorwaardelijke toets vocabulair en grammatica t.b.v. de toets schrijfvaardigheid (T ₃)*	S	50
T ₃	SE52	Schrijfvaardigheid brief** / ***	S	50
T ₄	SE53	Luister- en kijkvaardigheid**** (oefenmateriaal bestaat uit luistervaardigheid materiaal uit oude CITO toetsen en opdrachten)	L	60
T ₅	SE53	Gespreksvaardigheid en uitspraak (dialog in tweetallen + monoloog over literaire werken)	M	20

* Deze toets (T₂) telt niet mee voor het schoolexameneindcijfer. Wordt deze toets met een 7,0 of hoger (= tenminste 80% juist) afgerond, verdient de leerling hiermee 1,0 punt dat ingezet kan worden op de toets schrijfvaardigheid (brief) met een maximum van 10,0.

De toets T₂ kent geen herkansing.

** De schrijfvaardigheidstoets wordt digitaal afgenomen in "kladblok". Er zijn geen hulpmiddelen toegestaan.

*** Bij deze toets ben je verplicht een kwartier van te voren aanwezig te zijn om je computer op te starten en toets-klaar te maken.

**** Bij deze toets wordt gebruik gemaakt van een extern toetssysteem (Cito). Hierdoor zijn er afwijkingen mogelijk in het afnamemoment en het moment waarop de beoordeling bekend gemaakt wordt.

De berekening van het schoolexameneindcijfer:

$$(T_1 + T_3 + T_4 + T_5) / 4$$

>>vervolg

Duitse taal en literatuur **IBC klas 4**

De werkwijze

Het vak Duits wordt in H4 aangeboden in de vorm van gepersonaliseerd digitaal onderwijs. Er wordt gewerkt met het platform summar.io voor het oefenen van de taalvaardigheden. Er wordt gewerkt met Neue Kontakte voor het verwerven van grammatica kennis.

De toetsen havo 4IBC

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	SE41	Diagnostische toetsen (voortgang meten aan de hand van verschillende opdrachten waarin de nadruk ligt op de vaardigheden, i.e. gebruiken van de taal. In Magister worden de diagnostische cijfers verwerkt met weging '0'.)	0		
T _{1b} T _{1c}	SE42	Grammaticatoets Schrijfvaardigheid * (met voorwaardelijke gerichte vocabulairetoets)	3 3	S S	50 50
T _{1d} T _{1e}	SE43	Spreekvaardigheid Taalkunde Luistervaardigheid (met voorwaardelijke gerichte vocabulairtoets)	3 1 3	M S S	3 (per leerling) 50 50
T _{1f} T _{1g}	SE44	Gespreksvaardigheid Leesvaardigheid * (met voorwaardelijke gerichte vocabulairtoets)	3 3	M S	10 (per tweetal) 50

* Let op! Geen woordenboek toegestaan.

- **De receptieve vaardigheden en schrijfvaardigheid** hebben een **voorwaardelijke component**, i.e. een op de vaardigheid gerichte vocabulairetoets met een **7,0 of hoger** afronden. Als de leerlingen op alle drie vocabulairetoetsen een 7,0 of hoger scoort, verdient hij hiermee **1,0 punt die ingezet kan worden** op een vaardigheidstoets naar keuze. De vocabulairetoets **moet bij een onvoldoende herkanst worden**, bij herkansing gaat het recht op de extra punt verloren. Bij AO tijdens de eerste ronde van de vocabulaire toets gaat het recht op de extra punt ook verloren.
- De toetsen van **receptieve vaardigheden (lezen/luisteren)** mogen **2 keer** worden gedaan en zijn een tweede keer **verplicht voor de leerlingen die lager dan een 7,0** hebben gescoord op #1. Zij die de toets nog eens willen doen, mogen dat doen. De **LAATSTE toets telt**. Mocht het cijfer lager zijn dan de eerste keer dan wordt het gemiddelde van de eerste en de tweede toets genomen.

Eindcijfer **havo 4 IBC**: = T₁ = gewogen gemiddelde van (T_{1b} t/m T_{1g})

Het programma voor **H5 IBC** is gelijk aan het programma van de reguliere groep Duits in H5.

economie, zowel regulier als IBC

H4: te gebruiken methode: Lesbrieven LWEO:

- ✓ Crisis
- ✓ Vervoer
- ✓ Jong & Oud
- ✓ Markt & Overheid H1 t/m 3
- ✓ Ongelijkheid

de toetsen **havo 4**

Code	Periode van afname	Omschrijving: te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T1a	SE41	toets lesbrief Crisis + lesbrief Jong & Oud hoofdstuk 1 t/m 2	1	S	50
T1b	SE42	toets lesbrief Jong & Oud	2	S	50
	SE 43				
T1c	SE44	toets Vervoer	2	S	50
T1d		toets Markt&overheid H1 t/m 3	2	S	50
T1e		toets lesbrieven H4	2	S	100

Het schoolexamencijfer in havo 4:

Elke kandidaat die na toets T1d een voortgangsgemiddelde heeft van minimaal een 6.0 mag ervoor kiezen het resultaat van toets T1e als T1 mee te nemen naar Havo 5 (als dit hoger is dan het gemiddelde van toets T1a t/m T1d) In alle andere gevallen geldt daarvoor de onderstaande formule:

$$T1 = (1a + 2x(1b + 1c + 1d + 1e)) / 9$$

Let goed op: de bovenstaande regeling is dus niet van invloed op het eindrapportcijfer Havo 4. Dat komt gewoon tot stand op basis van de formule $T1 = (1a + 2x(1b + 1c + 1d + 1e)) / 9$

>>vervolg

H5: te gebruiken methode: Lesbrieven LWEO

- ✓ Vervoer
- ✓ Jong & Oud
- ✓ Markt & Overheid
- ✓ Werk & Werkloosheid
- ✓ Europa
- ✓ Verdienen & Uitgeven

de toetsen **havo 5**

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets	Duur
T ₂	SE51	Lesbrieven Markt & Overheid Jong & Oud	S	100
T ₃	SE52	Lesbrieven Verdienen & Uitgeven Werk & Werkgelegenheid	S	100
T ₄	SE53	Lesbrieven Europa Vervoer	S	100

Berekening van het **schoolexameneindcijfer**: $(T_1 + T_2 + T_3 + T_4) / 4$

Engelse taal en literatuur, reguliere groep

De toetsen in havo4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	SE41	vaardigheidstoets	1	S	50min.
T _{1b}		toets	1	S	50
T _{1c}		vaardigheidstoets	2	S	50
T _{1d}	SE42	vaardigheidstoets	1	M	10
T _{1e}		vaardigheidstoets	2	S	100
T _{1f}	SE43	vaardigheidstoets	1	S	50
T _{1g}		vaardigheidstoets	2	S	100
T _{1h}	SE44	vaardigheidstoets	1	M	n.t.b.
T _{1i}		toets literatuur	4	S*	50

* Een na het reguliere toetsmoment af te leggen toets literatuur zal mondeling worden afgenomen.

Geen van de toetsen in het havo 4-programma is herkansbaar.
Een vaardigheidstoets kan uit twee verschillende onderdelen bestaan.

T₁ = eindcijfer havo 4, afgerond op 1 decimaal. Dit cijfer wordt bepaald door het voortschrijdend gemiddelde.

De toetsen in havo5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets;	Tijdsduur
T ₂	SE51	Schrijfvaardigheid in de vorm van een schrijfpdracht; alle grammatica en verworven schrijfvaardigheden uit de gehele schoolcarrière	S	50
T ₃	SE52	Literatuur II**: kennis en begrip van een aantal klassikaal behandelde literaire werken en fragmenten**	S***	50
T ₄	SE53	Kijk en luistertoets****; oefenmateriaal bestaat uit luistervaardigheidmateriaal uit WASP Reporter en oude CITO toetsen	L	60
T ₅	SE53	Gespreks- en spreekvaardigheid; dialoog/discussie in tweetallen over een kort tevoren uitgereikte stelling of tekstfragment + gesprek over leeservaring van twee in havo 5 zelfstandig gelezen Engelstalige boeken en een aantal artikelen.*****	M	20

** De literatuurtoets is NIET herkansbaar.

*** Een na het reguliere toetsmoment af te leggen toets literatuur zal mondeling worden afgenomen.

**** Bij deze toets wordt gebruik gemaakt van een extern toetssysteem (Cito). Hierdoor zijn er afwijkingen mogelijk in het afnamemoment en het moment waarop de beoordeling bekendgemaakt wordt.

******* Bij deze toets ben je verplicht een half uur van tevoren aanwezig te zijn om een dan uitgereikte stelling met je partner voor te bereiden.**

De berekening van het schoolexamene**indcijfer**:

$$(T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5) / 5$$

Engelse taal en literatuur **IBC havo 4/5**

Code	Periode	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Duur
	SE41	Diagnostisering + voortgang meten aan de hand van verschillende opdrachten waarin de nadruk ligt op de vaardigheden, i.e. gebruiken van de taal. In Magister worden de diagnostische cijfers verwerkt met weging '0'.	0		
T _{1a}	SE42	- Taalkunde: de vakken NED/FRA/DU en Engels behandelen taalkundige stof die de leerlingen helpt beter om te gaan met taal in het algemeen.	1	S	50
T _{1b}		- Literatuur I: kennis en begrip van literaire werken en fragmenten van literaire werken.	3	M	20
T _{1c}	SE43	- Gespreksvaardigheid; dialoog over 1 gelezen boek en 10 artikelen welke zijn verzameld en gebundeld in een reader. (0,2 bonus voor goede reflectie)	3	M	20
T _{1d}		- Spreekvaardigheid; een presentatie. (0,2 bonus voor goede reflectie)	3	M	5
T _{1e}	SE44	- Schrijfvaardigheid; alle grammatica en verworven schrijfvaardigheden uit de gehele schoolcarrière. Leerlingen gebruiken hierbij geen woordenboek. <i>+ voorwaardelijkheid in de vorm van gerichte vocabulairetoets; zie onder</i>	3	S	50
T _{1f}		- Kijk en luistertoets in de vorm van oude CITO-toets(en) <i>+ voorwaardelijkheid in de vorm van gerichte vocabulairetoets; zie onder</i>	3	S	60
T _{1g}		- Leesvaardigheid (examen teksten + vragen) <i>+ voorwaardelijkheid in de vorm van gerichte vocabulairetoets; zie onder</i>	3	S	100

De drie vaardigheidstoetsen in SE4.4 gaan elk gepaard met een verplichte vocabulairetoets. Indien de leerling op elk van deze drie vocabulairetoetsen 8,0 of hoger scoort (i.e. minimaal 80% van de opgaves juist beantwoordt), verdient hij hiermee een halve punt (0,5 scorepunt), dat hij mag optellen bij het eindcijfer van een deelttoets naar keuze. De leerling mag 1 vocabulairetoets herkansen.

De leerling maakt een eigen vocabulairelijst aan van woorden die hij/zij gedurende het jaar tegenkomt en moet opzoeken. Een leerling met een lijst van minimaal 200 woorden mag deze laten afoetsen. Indien de leerling op deze toets een 8,0 of hoger scoort (i.e. minimaal 80% van de opgaves juist beantwoordt), verdient hij hiermee een halve punt (0,5 scorepunt), dat hij mag optellen bij het eindcijfer van een deelttoets naar keuze. Geen herkansing mogelijk. De docent moet de lijst goedkeuren alvorens overgegaan kan worden tot toetsing.

De lees- en luistervaardigheidstoetsen in SE4.4 mogen elk tweemaal worden afgelegd. De herkansing is verplicht voor iedere leerling die in de eerste ronde lager dan 7,5 heeft gescoord. Deelname aan de herkansing voor de overige leerlingen is vrijwillig. *In alle gevallen* telt het laatst behaalde toets cijfer (periode 4). Mocht dit cijfer lager uitvallen dan dat behaald in de eerste ronde (periode 2), dan wordt het afgeronde gemiddelde van beide toetsen als eindcijfer vastgesteld.

Eindcijfer **havo 4 IBC = T1** = gewogen gemiddelde (T_{1a} t/m T_{1g})

>> vervolg

De toetsen in havo5 IBC Engels

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets	Duur
T ₂	SE51	Schrijfvaardigheid in de vorm van een essay; alle grammatica en verworven schrijfvaardigheden uit de gehele schoolcarrière.	S	50
T ₃ *	SE52	Literatuur II*: kennis en begrip van literaire werken en fragmenten.	S	50
T ₄	SE53	Kijk en luistertoets**; oefenmateriaal bestaat uit luistervaardigheid materiaal uit oude CITO toetsen en opdrachten.	L	60
T ₅	SE53	Gespreks- en spreekvaardigheid; dialoog in tweetallen + monoloog; intensieve klassikale voorbereiding. De leerlingen presenteren een eigen reader met tenminste 20 gelezen/geanalyseerde artikelen en een eigen vocabulairelijst. *** /****	M	20

* De literatuurtoets is niet herkansbaar.

** Bij deze toets wordt gebruik gemaakt van een extern toetsstelsel (Cito). Hierdoor zijn er afwijkingen mogelijk in het afnamemoment en het moment waarop de beoordeling bekend gemaakt wordt.

*** De leerlingen verdienen 0,5 punt bonus als zij zich aan de deadlines en eisen voor de reader / het inleveren ervan houden.

**** **Bij deze toets ben je verplicht een half uur van tevoren aanwezig te zijn om een dan uitgereikte stelling met je partner voor te bereiden.**

De berekening van het schoolexameneindcijfer:

$$(T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5) / 5$$

Franse taal en literatuur, reguliere groep

De toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets; Tijdsduur	
T _{1a}	SE 4.1	Instaptoets grammatica	1	S	50
T _{1b}		Luistertoets	2	S	50
T _{1c}		Eindtoets unité 1 + idioom (TW)	2	S	50
T _{1d}	SE 4.2	Toets leesvaardigheid	2	S	50
T _{1e}		Eindtoets unité 2 + idioom (TW)	2	S	50
T _{1f}		Leestoets leesboek (schriftelijk + mondeling mening)	2	S / MO	50
T _{1g}	SE 4.3	Eindtoets unité 3 + idioom	2	S	50
T _{1h}		Schrijftoets (unité 1 t/m 3) (TW)	2	S	50
T _{1i}		Literatuur	1	S	50
T _{1j}	SE 4.4	Eindtoets unité 4 + idioom (TW)	2	S	50
T _{1k}		Luistervaardigheid (oude CITO toets)	2	S	50
T _{1l}		Spreekvaardigheid in duo's (15 min)	2	MO	15 per duo
T _{1m}		Niveautoets schrijfvaardigheid	0	S	50

eindcijfer **havo 4** = T_1 = gewogen gemiddelde (T_{1a} t/m T_{1L})

De toetsen havo 5:

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T ₂	SE5.1	Schrijfpdracht op basis van geoefende materialen. → Toepassen alle grammatica en verworven schrijfvaardigheden uit de gehele schoolcarrière.	S	100
T ₃	SE5.2	Leesvaardigheid	S	50
T ₄	SE5.3	Luistervaardigheid* Kijk en Luisterexamen CITO	L	60
T ₅	SE5.3	Gespreks- en spreekvaardigheid; dialoog in tweetallen + monoloog;	M	20

* Bij deze toets wordt gebruik gemaakt van een extern toetssysteem (Cito). Hierdoor zijn er afwijkingen mogelijk in het afnamemoment en het moment waarop de beoordeling bekend gemaakt wordt.

De berekening van het schoolexameneindcijfer: $\{2x(T_1 + T_2 + T_3) + 3x(T_4 + T_5)\} / 12$

>> vervolg

havo 4 Frans, IBC

De toetsen havo 4IBC

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets; Tijdsduur	
	SE41	Diagnostisering + voortgang meten aan de hand van verschillende opdrachten waarin de nadruk ligt op de vaardigheden, i.e. gebruiken van de taal. In Magister worden de diagnostische cijfers verwerkt met weging '0'. De leerling krijgt vervolgens een indicatie van het minimaal te maken opdracht.	0		
T _{1a}	SE41	Taalkunde	1	S	50
T _{1b}		Instaptoets grammatica	1	S	50
T _{1c}	SE42	Luistervaardigheid (met voorwaardelijke vocabulairetoets)	3	S	50
T _{1d}		Leestoets (met voorwaardelijke vocabulairetoets)	3	S	50
T _{1e}		Grammaticatoets	1	S	50
T _{1f}	SE43	Schrijfvaardigheid → alle grammatica en verworven schrijfvaardigheden uit de gehele schoolcarrière. Leerlingen gebruiken hierbij geen woordenboek, + voorwaardelijkheid in de vorm van gerichte vocabulairetoets	3	S	50
T _{1g}		Spreek- en gespreksvaardigheid (+0,2 bonus voor een goede reflectie)	3	M	10 (per tweetal)
T _{1h}	SE44	Grammatica	1	S	50

- De receptieve vaardigheden en schrijfvaardigheid hebben een voorwaardelijke component, i.e. een vocabulairetoets met een 8,0 of hoger (= tenminste 80% juist) afronden. Als de leerlingen op elke (3) vocabulairetoets een 8,0 of hoger scoort, verdient hij hiermee 1,0 punt, dat ingezet kan worden op een toets naar keuze. De vocabulairetoets kent 1 herkansing.

- De toetsen van receptieve vaardigheden (lezen/luisteren) mogen 2 keer worden gedaan en zijn verplicht voor de leerlingen die lager dan een 7,5 hebben gescoord op #1. Zij die de toets nog eens willen doen, mogen dat doen. De LAATSTE toets telt. Mocht het cijfer lager zijn dan de eerste keer dan wordt het gemiddelde van de eerste en de tweede toets genomen.

Eindcijfer havo 4 IBC = T_1 = gewogen gemiddelde (T_{1a} t/m T_{1h})

Havo 5 IBC

Het programma Frans voor de IBC groep is in H5 gelijk aan dat van de reguliere H5 groep Frans.

geschiedenis

Toetsen in havo 4

Memo gesch. tweede fase 4de druk

Code	Periode van afname	Omschrijving te beheersen leerstof ¹	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	SE41	Hoofdstuk 5	1	S	50
T _{1b}		Hoofdstuk 6 en 7	1	S	50
T _{1c}	SE42	Hoofdstuk 8, 9 en 10 (10.4 niet)	1	S	50
T _{1d}		MC Historische Oriëntatie hoofdstuk 1 t/m 4 ²	1	MC	50
T _{1e}	SE43	Hoofdstuk 11 en 12	1	S	50
T _{1f}		PO & H.T. Cartoonanalyse 1900-1945 (H11 en 12)	1	P	10
T _{1g}	SE44	Hoofdstuk 13 + H.T. Geschiedenisvocabulaire (H9 t/m H14) ³	1	S	50
T _{1h}		Hoofdstuk 5 t/m H13	2	S	100

Het schoolexamencijfer in havo 4:

Elke kandidaat die na toets T_{1g} een voortgangsgemiddelde heeft van minimaal een 6.5 mag ervoor kiezen het resultaat van toets T_{1h} als T₁ mee te nemen naar Havo 5 (als dit hoger is dan het gemiddelde van toets T_{1a} t/m T_{1g}). Alle voorgaande cijfers (T_{1a} t/m T_{1g}) komen daarmee te vervallen. In alle andere gevallen geldt onderstaande formule:

$$T_1 = 1a + 1b + 1c + 1d + 1e + 1f + 1g + 2(1h)/9$$

Let goed op: de bovenstaande regeling is dus niet van invloed op het eindrapportcijfer havo 4. Dat komt gewoon tot stand op basis van bovenstaande formule.

Toetsen in havo 5

Memo gesch. tweede fase 4de druk + examenkatern historische contexten 1ste druk

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur
T ₂	SE51	Hoofdstuk 5 t/m 13 Kenmerkende Aspecten 14 & 17 t/m 49 19 Historische Vaardigheden & Historische context: <i>Republiek der Zeven Ver. Nederl. 1515-1648</i>	S 100
T ₃	SE52	Hoofdstuk 5 t/m 13 Kenmerkende Aspecten 14 & 17 t/m 49 19 Historische Vaardigheden Historische context: <i>Republiek der Zeven Ver. Nederl. 1515-1648</i> & Historische context: <i>Duitsland 1871-1945</i>	S 100
T ₄	SE53	Hoofdstuk 5 t/m 13 Kenmerkende Aspecten 14 & 17 t/m 49 19 Historische Vaardigheden Historische context: <i>Republiek der Zeven Ver. Nederl. 1515-1648</i> Historische context: <i>Duitsland 1871-1945</i> & Historische context: <i>Koude Oorlog 1945-1991</i>	S 100

De berekening van het schoolexameneindcijfer: $(T_1 + T_2 + T_3 + T_4)/4$

¹ De *Kenmerkende Aspecten* horen altijd bij de stof. Het gaat steeds om alle *Kenmerkende Aspecten* vanaf nummer 17 tot en met die van het betreffende hoofdstuk.

² Zelfstudie afgesloten met multiplechoicetest. Let op: bij dit onderdeel horen geen *Kenmerkende Aspecten*.

³ *H.T. Geschiedenisvocabulaire* is zelfstudie, wordt uitgezet aan het begin van periode 3 en wordt afgetoetst in periode 4 als onderdeel van T_{1g}.

informatica

De toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T _{1a}	SE41	Websites		
T _{1b}	SE41	Informatie digitaal (toets en/of praktische opdracht)		
T _{1c}	SE41	Informatie digitaal (toets en/of praktische opdracht)		
T _{1d}	SE42	Programmeren (toets en/of praktische opdracht)		
T _{1e}	SE42	Programmeren (toets en/of praktische opdracht)		
T _{1f}	SE43	Computers en randapparatuur; besturingssystemen; computernetwerken; geschiedenis van de computer (toets en/of praktische opdracht)		
T _{1g}	SE43	Computers en randapparatuur; besturingssystemen; computernetwerken; geschiedenis van de computer (toets en/of praktische opdracht)		
T _{1h}	SE44	Keuzeonderwerp: computerveiligheid (toets en/of praktische opdracht)		
T _{1i}	SE44	Programmeren (toets en/of praktische opdracht)		

eindcijfer havo 4:

$$T_1 = (T_{1a} + T_{1b} + 2T_{1c} + 2T_{1d} + 2T_{1e} + 2T_{1f} + 2T_{1g} + 2T_{1h} + 2T_{1i}) / 16$$

De toetsen havo 5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T ₂	SE51	Relationele databases; databasemanagementsystemen	S	100

De praktische opdrachten

Code	Periode van afname; uiterste inleverdatum	Omschrijving		
		Soort opdracht:	Te beheersen leerstof en <i>vaardigheden</i> :	
PO ₁	SE52	G	Informatie analyse of programmeren	
PO ₂	SE53	G	Computational science of keuzeopdracht	

G = groepsopdracht voor 2 à 3 personen

De berekening van het schoolexamencijfer

$$(2x T_1 + T_2 + PO_1 + PO_2) / 5$$

Nadere bepalingen ten aanzien van de herkansing van een toets of praktische opdracht uit een schoolexamenperiode

- PO2 kan niet worden herkanst

kunst beeldende vorming (kubv) / kunst algemeen (kua)

De toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	SE41	KUbv Werkstuk, werkboek	2	P	50
T _{1b}		KUa Bespiegeling	1	S	
T _{1c}	SE42	KUbv Werkstuk, werkboek	2	P	50
T _{1d}		KUa Bespiegeling	1	S	
T _{1e}	SE43	KUbv Werkstuk, werkboek	2	P	50
T _{1f}		KUa Bespiegeling	1	S	
T _{1g}	SE44	KUbv Werkstuk, werkboek	2	P	50
T _{1h}		KUa Bespiegeling	2	S	

eindcijfer havo 4:

$$T_1 = 2x(T_{1a}+T_{1c}+T_{1e} +T_{1g}+T_{1h}) + (T_{1b}+T_{1d}+T_{1f}) / 13$$

De toetsen havo 5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur
T ₂	SE51	KUa Bespiegeling	S 50
T ₃	SE52	KUa Bespiegeling	S 100
T ₄	SE53	KUa Bespiegeling	S 100

De praktische opdracht

Code	Periode van afname; uiterste inleverdatum	Omschrijving		
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Tijdsduur weging
PO ₁	SE51	Serie studies en eindwerkstukken, verslag en reflectie	Presentatie, werkboek, reflectie	1
PO ₂	SE52	Serie studies en eindwerkstukken, verslag en reflectie	Presentatie, werkboek, reflectie	1
PO ₃	SE53	Serie studies en eindwerkstukken, verslag en reflectie	Presentatie, werkboek, reflectie	1

Berekening schoolexamencijfer: $(T_1+T_2+T_3+T_4+PO_1+PO_2+PO_3) / 7$

- Geen enkele toets uit H4 kan worden herkanst.
- Alle praktijktoetsen (P) zijn niet herkansbaar.

kunst muziek (kumu) / kunst algemeen (kua)

De toetsen havo 4

Code	Periode v. afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Duur
T _{1a}	SE41	KUa Bespiegeling	1	S	50
T _{1b}	SE42	KUmu portfolio musiceren	2	P	
T _{1c}		KUmu portfolio koorstuk	1	P	
T _{1d}		KUa Bespiegeling	1	S	50
T _{1e}		SE43	KUmu portfolio musiceren	2	P
T _{1f}	SE44	KUmu Toets module klas 4	1	S	50
T _{1g}		KUa Bespiegeling	1	S	50
T _{1h}		KUmu portfolio Studio-opdracht	2	P	
T _{1i}		KUa Bespiegeling	2	S	50

$$\text{Eindcijfer H4} = T_1 = (T_{1a} + T_{1c} + T_{1d} + T_{1f} + T_{1g} + 2 \times (T_{1b} + T_{1e} + T_{1h} + T_{1i})) / 13$$

De toetsen havo 5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets;	Tijdsduur
T ₂	SE51	Toets KUa Bespiegeling	S	50
T ₃	SE52	Toets KUa Bespiegeling/Kumu module klas 5	S	100
T ₄	SE53	Toets KUa Bespiegeling	S	100

De praktische opdracht

Code	Periode van afname; uiterste inleverdatum	Omschrijving			
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Te beheersen vaardigheden:	
PO ₁	SE53	G I	7 vocale / instrumentale composities	Gevarieerd naar bijvoorbeeld opbouw, genres, functies en historische achtergrond, waarvan enkele uit eigen tijd. (eventueel eigen composities)	stem en instrument

PO₁ kan gedurende het 4^e en 5^e schooljaar al (in onderdelen) worden afgesloten.

$$\text{Berekening schoolexamencijfer: } (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + 3 \times PO_1) / 7$$

- Geen enkele toets uit H4 kan worden herkanst.
- Alle praktijktoetsen (P) zijn niet herkansbaar.

lichamelijke opvoeding

De toetsen havo 4 en havo 5

Code	Periode van afronding; uiterste datum	Omschrijving	
		Te verrichten activiteit:	Te beheersen vaardigheid:
PO ₁	SE41, SE 42 SE 43 en SE44	Actieve deelname aan alle aangeboden lo activiteiten	Voldoende deelname bekwaamheid in praktische, sociale en organisatorische zin
PO ₂	SE51 en SE52	Actieve deelname aan minimaal vier keuzeactiviteiten van sportoriëntatie (totaal 12 lessen)	100% actieve deelname en voldoende praktische ervaring in de keuzeactiviteiten

De beoordeling van het schoolexamen.

PO₁ en PO₂ moeten voldoende of goed uitgevoerd worden.

Dit kan door 100% actieve deelname aan sportdagen en lessen lo.

Afwezigheid bij sportdagen moet ingehaald worden.

PO₁ is het voortgangsgemiddelde van havo 4. Is het voortgangsgemiddelde 7,5 of hoger, dan is de beoordeling *goed*.

Wanneer beide PO's beoordeeld zijn met *goed*, dan is de eindbeoordeling *goed*; in alle andere gevallen *voldoende*.

Een onvoldoende heeft invloed op de overgang naar havo-5 **en** het slagen van de kandidaat.

Vandaar dat er dan ter compensatie nader te bepalen praktische en/of theoretische opdrachten moeten worden uitgevoerd, dan wel een nader te bepalen inhaalprogramma moet worden gevolgd.

loopbaanoriëntatie (LOB)

De activiteiten havo 4 en havo 5

Code	Periode van afname	Activiteit	Product	Verplicht / Facultatief
P1	SE41	Studievoorlichting Leeuwarden	Schriftelijk verslag	V
P2	SE43	Voorlichting vervolgoopleidingen door oud leerlingen	Schriftelijk verslag	V
P3	SE44	Gesprek met mentor / decaan	Schriftelijk verslag	F
P4	SE41 t/m SE44	<u>Twee</u> keuzes uit: 1) Open dag HBO instelling 2) Oriëntatiedag 3) HanzeXperience 4) Meeloopdag opleiding 5) Studiekeuzebus NHL of Stenden 6) Andere activiteit	Schriftelijk verslag van twee van deze activiteiten inleveren voor het portfolio.	V
P5	SE 44	Reflectieverslag	Schriftelijk verslag Portfolio	V
P6	SE51	Voorlichtingsavond HBO instelling en DUO		V
P7	SE 51 t/m 52	1) Open dag 2) Meeloopdag 3) Proefstuderen 4) Jobshadowing 5) Andere activiteit	Verslag	V
P8	SE 53	Voorlichting vervolgoopleidingen door oud-leerlingen		F
P9	SE 51 t/m 53	Gesprek mentor / decaan		F
P10		Aanmelden voor vervolgoopleiding	Portfolio	V

V = verplicht
F = facultatief

De gemaakte en beoordeelde opdrachten en verslagen maken deel uit van het portfolio dat de leerlingen in de loop van havo 4 en havo 5 samenstellen.

maatschappijleer (gemeenschappelijk deel)

De toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T _{1a}	SE41	het thema <i>rechtsstaat</i>	S	50
T _{1b}	SE42	het thema <i>parlementaire democratie</i>	S	50
T _{1c}	SE43	het thema <i>verzorgingsstaat</i>	S	50
T _{1d}	SE44	het thema <i>pluriforme samenleving</i>	S	50

De praktische opdracht havo 4

Code	Periode van afname:	Omschrijving			
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Te beheersen vaardigheden:	
SO ₁	SE41	I	Nader te bepalen	Nader te bepalen	Analyseren van een maatschappelijk probleem
PO ₁	SE42	G/I	Politieke partijen	Nader te bepalen	
PO ₂	SE43	G/I	Verzorgingsstaat	Nader te bepalen	

De berekening van het schoolexamencijfer

$$\{2 \times (T_{1a} + T_{1b} + T_{1c} + T_{1d}) + SO_1 + PO_1 + PO_2\} / 11$$

maatschappijwetenschappen (MAW)

De toetsen in havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; tijdsduur	
T _{1a}	SE41	Hoofd- en kernconcepten	S	40
T _{1b}	SE41	Inleiding en Vorming H1 en H2	S	50
T _{1c}	SE42	Inleiding en Vorming H1 t/m H4	S	50
T _{1e}	SE43	Verandering H5 t/m H7	S	50
T _{1f}	SE44	Vorming en Verandering H1 t/m H10	S	100

De praktische opdracht

Code	Periode van afname;	Omschrijving			
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Te beheersen vaardigheden:	
T _{1d}	SE43/SE44 Nader te bepalen	G/I	Nader te bepalen	Nader te bepalen	Nader te bepalen

$$T1 = 2x(T_{1b}+T_{1c}+T_{1e} + T_{1f}) + T_{1a} + T_d / 10$$

De toetsen havo 5 regulier

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T ₂	SE51	Politiek + Vormingsvraagstuk <i>inclusief alle hoofd- en kernconcepten</i>	S	100
T ₃	SE52	Verhoudingsvraagstuk <i>inclusief alle hoofd- en kernconcepten</i>	S	100
T ₄	SE53	Bindingsvraagstuk + Politiek <i>inclusief alle hoofd- en kernconcepten</i>	S	100

De praktische opdracht

Code	Periode van afname;	Omschrijving			
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Te beheersen vaardigheden:	
PO ₁	SE51	G/I	Nader te bepalen	Nader te bepalen	Nader te bepalen

De berekening van het schoolexamencijfer

$$(2x T_1 + T_2 + T_3 + T_4) + PO_1 : 9$$

Nadere bepalingen ten aanzien van de herkansing van een toets of praktische opdracht uit een schoolexamenperiode

De deelttoetsen en PO's uit het vierde leerjaar kunnen niet worden herkanst

PO₁ kan niet worden herkanst.

Maatschappijwetenschappen (MAW)

BEZEMPROGRAMMA

De toetsen in havo 4*

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; tijdsduur	
T _{1a}	SE41	Examenkatern werk hfdst 1 t/m 4	S	50
T _{1c}	SE42	Examenkatern werk hfdst 5 t/m 7	S	50
T _{1e}	SE43	Examenkaternen ontwikkelingssamenwerking hfdst 1 t/m 4	S	50
T _{1g}	SE44	Examenkaternen ontwikkelingssamenwerking hfdst 1 t/m 7	S	50

De praktische opdrachten

Code	Periode van afname; uiterste inleverdatum	Omschrijving			
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Te beheersen vaardigheden:	
T _{1b}	SE41 Nader te bepalen	G/I	Nader te bepalen	Nader te bepalen	Nader te bepalen
T _{1d}	SE42 Nader te bepalen	G/I	Nader te bepalen	Nader te bepalen	Nader te bepalen
T _{1f}	SE43 Nader te bepalen	G/I	Nader te bepalen	Nader te bepalen	Nader te bepalen

$$T1 = \{T_{1a} + 2x(T_{1c}+T_{1e}+T_{1g}) + T_{1b} + T_{1d} + T_{1f}\} / 10$$

*Afgerond in 2016-2017

De toetsen havo 5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T ₂	SE51	Examenkaternen criminaliteit en rechtsstaat	S	50
T ₃	SE52	Examenkatern politiek	S	50
T ₄	SE53	Examenkatern massamedia	S	50

De praktische opdracht

Code	Periode van afname; uiterste inleverdatum	Omschrijving			
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Te beheersen vaardigheden:	
PO ₁	SE52/SE53 Nader te bepalen; voorbehoud i.v.m. excursie)	G/I	actieve deelname aan excursie	schriftelijk verslag/analyse n.a.v. excursie naar nader te bepalen plaats	

De berekening van het schoolexamencijfer

$$(2x T_{1+} T_2 + T_3 + T_4) + PO_1 : 9$$

Nadere bepalingen ten aanzien van de herkansing van een toets of praktische opdracht uit een schoolexamenperiode

De deelttoetsen en PO's uit het vierde leerjaar kunnen niet worden herkanst

PO₁ kan niet worden herkanst.

management en organisatie, zowel regulier als IBC

H5; te gebruiken methode: Lesbrieven Stoffels:

- ✓ Eenmanszaak 2
- ✓ Stichting & Vereniging
- ✓ NV
- ✓ Eenmanszaak 1

de toetsen havo 5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets	Tijdsduur
T ₂	SE51	Eenmanszaak 2 + Stichting & Vereniging	S	100
T ₃	SE52	NV + Eenmanszaak 1	S	100
T ₄	SE53	Eenmanszaak 1, Eenmanszaak 2, Stichting & Vereniging en NV	S	100

De berekening van het schoolexameneindcijfer: $(T_1 + T_2 + T_3 + T_4) / 4$

natuurkunde

HAVO 4, 2018-2019

Te gebruiken methode

Schrijver Titel
M. Dirksen et al. Newton 4 HAVO 4^e editie

Uitgever
Thieme-
Meulenhoff

ISBN
9789006312768

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	SE41	Toets hs 1	2	S	50
T _{1b}		Toets hs 6a	2	S	50
T _{1c}	SE42	Verslag over een PO ₁	1	S	50
T _{1d}		Toets hs 2	2	S	
T _{1e}	SE43	Toets hs 4	2	S	50
T _{1f}		Toets hs 5	2	S	50
T _{1g}	SE44	Verslag over een PO ₂	1	S	50
T _{1h}		Toets hs 3	2	S	

Geen van bovenstaande (deel)toetsen kan worden herkanst.

Berekening T1:

$\{T_{1c} + T_{1g} + 2x(T_{1a} + T_{1b} + T_{1d} + T_{1e} + T_{1f} + T_{1h})\} / 14 =$ voortschr. gemidd.

HAVO 5, 2018-2019

Te gebruiken methode

Schrijver Titel
M. Dirksen et al. Newton 4 HAVO 4^e editie, keuzekaternen Optica en Menselijk Lichaam

Uitgever
Thieme-
Meulenhoff

ISBN
9789006312812

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort Toets	Herkansbaar	Tijdsduur
T ₂	SE51	Schriftelijke toets over hfdst. 1,3,7	1	S	ja	100
T ₃	SE52	Schriftelijke toets over hfdst. 4,8 en keuzekatern "Menselijk lichaam"	1	S	ja	100
T ₄	SE53	Schriftelijke toets over H 5, 9 en katern "Optica"	1	S	ja	100

- Alleen de toetsen in havo 5 zijn herkansbaar.
- Een deel van het T₄ cijfer wordt eventueel bepaald door een PO naar aanleiding van de katern "Optica".

Voor alle leerjaren geldt: Voor proefwerken en schoolexamens mogen leerlingen geen grafische rekenmachine gebruiken. Het gebruik daarvan is alleen in de les en bij PO's toegestaan.

De berekening schoolexameneindcijfer: $(T_1 + T_2 + T_3 + T_4) / 4$

Nederlandse taal- en letterkunde, **havo 4** (reguliere groep)

Te gebruiken methodes: Nieuw Nederlands, eigen materiaal en digitaal materiaal

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T 1a	SE41	Toets spelling	0	S	20 min. in de les
T 1b		Toets literatuur	0	S	50 min. In de les
T 1c		Toets leesvaardigheid	2	S	50 min in de toetsweek
T1d	SE42	Toets spelling	0	S	20 min. in de les
T1e		Toets literatuur	0	S	50 min. In de les
T1f		Toets formuleren	1	S	50 min. In de les
T1g	SE43	Toets spreekvaardigheid	2	M	7 min.in de les
T1h		Toets schrijfofdracht	2	S	50 min. in de toetsweek
T1i	SE44	Toets twee gelezen boeken	0	S	50 min. in de les
T1j		Combinatiecijfer literatuur*	2		nvt
T1k		Spelling	1	S	50 min. in de les
T1l		Toets leesvaardigheid en argumentatieve vaardigheden	2	S	50 min. in de toetsweek

$T1 = (T1cx2) + (T1fx1) + (T1gx2) + (T1hx2) + (T1jx2) + (T1kx1) + (T1lx2) / 12$
 T1j Combinatiecijfer literatuur is het gemiddelde van T 1b, T 1^E en T1i

>> vervolg

havo 5

Te gebruiken: Eigen materiaal, digitaal materiaal en de examenbundel. Bij aanvang van het schooljaar wordt de stof uit *Nieuw Nederlands* bekend verondersteld.

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T2	SE51	Gedocumenteerd schrijven	1	S	150
T3	In de les	Betogende voordracht	1	M	5 per lln.
T4	SE52	Leesvaardigheid	1	S	100
T5	SE53	Literatuur*	1	M	15 per lln.

T1 = gemiddelde havo 4.

De berekening van het schoolexameneindcijfer: $(T1+T2+T3+T4+T5)/5$

T5 mondeling literatuur is NIET herkansbaar.

>> vervolg

Nederlandse taal- en letterkunde**havo 4 IBC-klas**

Te gebruiken: Nieuw Nederlands, eigen materiaal en digitaal materiaal

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T1a	SE41	Toets leesvaardigheid	3	S	50
T1b		Toets literatuur	2	S	50
T1c	SE42	Toets gelezen boek	2	S	50
T1d		Toets taalkunde	1	S	50
T1e	SE43	Spreekvaardigheid	3	M	5-10 min
T1f		Toets over twee gelezen boeken	2	S	50
T1g	SE44	Eindreflectie schrijven	3	S	Periode 4
T1h		Toets leesvaardigheid en argumentatieve vaardigheden	3	S	50 min. in de toetsweek

Alle toetsen vinden plaats onder lestijd, met uitzondering van T1k.

Berekening **eindcijfer H4 = T1**: $(T1a \times 3) + (T1b \times 2) + (T1c \times 2) + T1d + (T1e \times 3) + (T1f \times 3) + (T1g \times 3) + (T1h \times 3) / 20$

Dit eindresultaat telt 1x meer in de berekening van het schoolexamencijfer.

De literatuur die dit jaar wordt gelezen, moet voldoen aan de eisen van het mondeling schoolexamen in havo 5, dat gaat over acht literaire werken uit de Nederlandse literatuur. De boeken worden daarom gekozen uit de door docenten vastgestelde literatuurlijst, maximaal twee boeken van niveau 2 en zes van niveau 3 of hoger.

Als een leerling op een toets spelling (drie toetsen, niet opgenomen in het PTA) een 8,0 of hoger scoort, verdient hij hiermee een joker. Een joker kan ingezet worden om een vraag naar keuze over te slaan in een schriftelijke toets. De leerling geeft dit aan tijdens de toets; een joker kan niet met terugwerkende kracht worden ingezet. Als een vraag is onderverdeeld in deelvragen (1a, 1b, etc.) geldt de joker voor één deelvraag. Er mogen maximaal twee jokers per toets worden ingezet. In het hele schooljaar zijn maximaal drie jokers te behalen. De spellingtoetsen zijn niet herkansbaar.

profielwerkstuk (PWS) (ook voor IBC)

Havo 5

Code	Periode van afname; uiterste inleverdatum	Omschrijving			
		Soort opdracht:	Beoogd eindproduct:	Te beheersen leerstof en <i>vaardigheden</i> :	
PO ₁	SE51 en SE 52 uiterste inleverdatum/-data: zie handleiding/ beoordelingskaart	G	Zie verstrekte handleiding/ beoordelingskaart/ instructie	Stand van zaken tijdens drie beoordelingsmomenten en de PWS-avond als (vierde beoordelingsmoment en) afsluiting.	Onderzoek doen, verslagleggen, plannen en evalueren in groepsverband.

PO₁ betreft een groepsopdracht.

Alle verslaglegging wordt steeds tussentijds beoordeeld en geëvalueerd door de begeleider in overleg met de leerling(en).

Van elke PWS-leerling wordt aanwezigheid en actieve deelname verwacht op de presentatieavond op 28 februari 2019.

scheikunde havo 4

Te gebruiken methode

Schrijver	Titel	Uitgever	ISBN
Lodewijks	Nova Scheikunde 4 Havo	Malmberg	9789034579874

Naast het boek wordt gebruik gemaakt van de modules “Nanomaterialen” en “Zelfherstellend Beton”. Deze worden verstrekt op papier en zijn tevens te vinden op Magister.

De toetsen havo 4

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Weging	Soort toets	Tijdsduur
T _{1a}	P1	Hoofdstuk 1 en 2.1	2	S	50
T _{1b}	P2	Hoofdstuk 3	1	G, P	-
T _{1c}	SE 4.2	Module “Nanomaterialen”	2	S	50
T _{1d}	P3	Module “Zelfherstellend Beton”	1	G, P	-
T _{1e}	SE 4.3	Hoofdstuk 5	2	S	50
T _{1f}	P4	Hoofdstuk 6 en 7*	1	G, P	
T _{1g}	SE 4.4	Hoofdstuk 1, 3, 5, 6, en 7*	3	S	100

De stof van voorgaande schoolexamens wordt bekend verondersteld.

Geen van deze toetsen is herkansbaar.

*De stof van hoofdstuk 7 staat in het havo5 boek en wordt via een dictaat aangeboden.

Eindcijfer havo 4:

Elke kandidaat die na toets T_{1f} een voortgangsgemiddelde heeft van 6,0 of hoger, kan het resultaat van T_{1g} als T1 cijfer meenemen naar havo 5, op voorwaarde dat het T_{1g} cijfer hoger is dan het gemiddelde van toets T_{1a} t/m T_{1f}. De resultaten van de toetsen T_{1a} t/m T_{1f} komen dan te vervallen. In alle andere gevallen geldt:

$$T1 = (2 \times T_{1a} + T_{1b} + 2 \times T_{1c} + T_{1d} + 2 \times T_{1e} + T_{1f} + 3 \times T_{1g}) : 12$$

Let goed op: bovenstaande regeling is dus niet van toepassing op de vaststelling van het eindrapportcijfer voor havo 4. Dat komt gewoon tot stand met de eerder genoemde formule.

De berekening van het schoolexamencijfer

Het T1 cijfer, afgerond op één decimaal bepaalt voor 1/4 deel het uiteindelijke schoolexamencijfer in havo 5.

>> vervolg

havo 5

Te gebruiken methode

Schrijver	Titel	Uitgever	ISBN
Lodewijks	Nova Scheikunde 5 Havo en 4 Havo	Malmberg	9789034579904

Toetsen havo 5

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Domein	Soort toets	Tijdsduur
T ₂	SE 5.1	Hoofdstuk 3, 4, 6, 7 en 8	A,B,C,D	S	100
T ₃	SE 5.3	Hoofdstuk 2, 5, 9, 10 en 11	A t/m G	S	100

De stof van voorgaande schoolexamens wordt bekend verondersteld.

De berekening van het schoolexamencijfer

$$\text{SE-cijfer} = (T_1 + T_2 + T_3) : 3$$

wiskunde A

havo 4

te gebruiken methode

Schrijver

Titel

Uitgever

ISBN

Getal en Ruimte 2014

EPN

de toetsen

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T _{1a} T _{1b}	SE4.1	Toets over hoofdstuk 1 Toets over hoofdstuk 2	S S	50 50
T _{1c} T _{1d}	SE4.2	Toets over hoofdstuk 3 Toets over hoofdstuk 4	S S	50 50
T _{1e} T _{1f}	SE4.3	Toets over hoofdstuk 5 Toets over hoofdstukken 2 en 6	S S	50 100
T _{1g} PO ₁ T _{1h}	SE4.4	Toets over hoofdstuk 7 Praktische opdracht excel Toets over hoofdstukken 1, 3 en 5	S PO S	50 2 wkn 100

Eindcijfer **havo 4 = T1** = $(T_{1a} + T_{1b} + T_{1c} + T_{1d} + T_{1e} + 3 \times T_{1f} + T_{1g} + 3 \times T_{1h}) / 12$
 Praktische opdracht (PO₁) excel moet voldoende zijn beoordeeld.

havo 5

te gebruiken methode

Schrijver

Titel

Uitgever

ISBN

Getal en Ruimte 2014

EPN

de toetsen

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T ₂	SE5.1	hfdst 1,3,5,7,9	S	100
T ₃	SE5.2	hfdst 2,4,6,10	S	100
T ₄	SE5.3	Hfdst 1,2,3,5,6,9,10,11 (alle centraal examenstof)	S	100

De berekening van het schoolexamen**eindcijfer**: $(T_1 + T_2 + T_3 + T_4) / 4$

wiskunde B

havo4

te gebruiken methode

Schrijver	Titel	Uitgever	ISBN
	Getal en Ruimte 2014	EPN	

De toetsen

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T _{1a}	SE4.1	Toets over hoofdstuk 1	S	50
T _{1b}	SE4.2	Toets over hoofdstuk 2	S	50
T _{1c}	SE4.3	Toets over hoofdstuk 3	S	50
T _{1d}		Toets over hoofdstukken 1 en 4	S	100
T _{1e}	SE4.4	Toets over hoofdstuk 5	S	50
T _{1f}		Toets over hoofdstukken 2 en 6	S	100

$$\text{eindcijfer havo 4} = \mathbf{T1} = (T_{1a} + T_{1b} + T_{1c} + 2T_{1d} + T_{1e} + 2T_{1f}) / 8$$

havo5

te gebruiken methode

Schrijver	Titel	Uitgever	ISBN
	Getal en Ruimte 2014	EPN	

De toetsen

Code	Periode van afname	Omschrijving; te beheersen leerstof	Soort toets; Tijdsduur	
T ₂	SE5.1	hfdst 3, 7, 8	S	100
T ₃	SE5.2	hfdst 4, 5, 6, 9, 11	S	100
T ₄	SE5.3	Alle examenstof	S	100

$$\text{de berekening van het schoolexameneindcijfer: } (T_1 + T_2 + T_3 + T_4) / 4$$

		H4 (geen van de toetsen of PO's in H4 is herkansbaar) H4							
		SE41		SE42		SE43		SE44	
Deel	Vak	L	T	L	T	L	T	L	T
GEM.	netl	T _{1a-1c}		T _{1d-1f}		T _{1g-1h}		T _{1i-1l}	
	entl	T _{1a-1c}		T _{1d-1e}		T _{1f-1g}		T _{1h-1i}	
	lo	PO ₁		PO ₁		PO ₁		PO ₁	
	maat	SO ₁	T _{1a}	PO ₁	T _{1b}	PO ₂	T _{1c}		T _{1d}
	ckv	PO ₁ K ₁	T ₁	PO ₂ K ₂	T ₂	PO ₃ K ₃	T ₃	PO ₄ K ₄	T ₄
CM	dutl	T _{1a}		T _{1b-1c}		T _{1d-1e}		T _{1f-1g}	
	fatl	T _{1a-1c}		T _{1d-1f}		T _{1g-1i}		T _{1j-1m}	
	kubv	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}		T _{1g-1h}	
	kumu	T _{1a}		T _{1b-1d}		T _{1e-1g}		T _{1h-1i}	
	ges	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}		T _{1g-1h}	
	econ	T _{1a}		T _{1b}				T _{1c-1e}	
	ak	T _{1a-1c}		T _{1d-1f}		T _{1g-1i}		T _{1j,k}	
	maw	T _{1a-1b}		T _{1c}		T _{1e} T _{1d}		T _{1f} T _{1d}	
EM voor IBC zie volg. pagina	ak	T _{1a-1c}		T _{1d-1f}		T _{1g-1i}		T _{1j,k}	
	ges	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}		T _{1g-1h}	
	econ	T _{1a}		T _{1b}				T _{1c-1e}	
	fatl	T _{1a-1c}		T _{1d-1f}		T _{1g-1i}		T _{1j-1m}	
	dutl	T _{1a}		T _{1b-1c}		T _{1d-1e}		T _{1f-1g}	
	be	T _{1a}		T _{1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}	
	wisA	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}		T _{1g-1h}	PO ₁
NG	biol	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e}		T _{1f}	PO ₁
	nat	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}		T _{1g-1h}	
	schk	T _{1a}		T _{1b-1c}		T _{1d-1e}		T _{1f-1g}	
	wisA	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}		T _{1g-1h}	PO ₁
	wisB	T _{1a}		T _{1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}	
ak	T _{1a-1c}		T _{1d-1f}		T _{1g-1i}		T _{1j,k}		
NT	nat	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}		T _{1g-1h}	
	schk	T _{1a}		T _{1b-1c}		T _{1d-1e}		T _{1f-1g}	
	wisB	T _{1a}		T _{1b}		T _{1c-1d}		T _{1e-1f}	
	in	T _{1a-1c}		T _{1d-1e}		T _{1f-1g}		T _{1h-1i}	
	biol	T _{1a-1b}		T _{1c-1d}		T _{1e}		T _{1f}	PO ₁
KEUZE	bsm	PO _{1,2} PO ₄	T _{1a}	PO _{1,2} PO ₄	T _{1a,b}	PO ₁ PO ₂ PO ₄	T _{1a,b} T _{1c}	PO ₁ PO ₂ PO ₄	T _{1a,b,c,d}

H5						= niet herkansbaar	
SE51		SE52		SE53			
L	T	L	T	L	T	Deel	Vak
	T ₂	T ₃	T ₄		T ₅	GEM.	netl
	T ₂		T ₃		T _{4+T5}		entl
PO ₂		PO ₂					lo
							maat
							ckv
	T ₂		T ₃		T _{4+T5}	CM	dutl
	T ₂		T ₃		T _{4+T5}		fatl
PO ₁	T ₂	PO ₂	T ₃	PO ₃	T ₄		kubv
	T ₂		T ₃	PO ₁	T ₄		kumu
	T ₂		T ₃		T ₄		ges
	T ₂		T ₃		T ₄		econ
	T ₂	PO ₁	T ₃	PO ₁	T ₄		ak
PO ₁	T ₂		T ₃		T ₄		maw
	T ₂	PO ₁	T ₃	PO ₁	T ₄	mawB	
	T ₂	PO ₁	T ₃	PO ₁	T ₄	EM voor IBC zie volg. pagina	ak
	T ₂		T ₃		T ₄		ges
	T ₂		T ₃		T ₄		econ
	T ₂		T ₃		T _{4+T5}		fatl
	T ₂		T ₃		T _{4+T5}		dutl
	T ₂		T ₃		T ₄		mo
	T ₂		T ₃		T ₄		wisA
	T ₂		T ₃	PO ₂	T ₄	NG	biol
	T ₂		T ₃		T ₄		nat
	T ₂		T ₃		T ₃		schk
	T ₂		T ₃		T ₄		wisA
	T ₂		T ₃		T ₄		wisB
	T ₂	PO ₁	T ₃	PO ₁	T ₄	ak	
	T ₂		T ₃		T ₄	NT	nat
	T ₂		T ₃		T ₃		schk
	T ₂		T ₃		T ₄		wisB
	T ₂	PO ₁		PO ₂			in
	T ₂		T ₃	PO ₂	T ₄		biol
PO _{1,2} PO _{3,4}		PO ₁ PO ₂ PO ₃ PO ₄	T ₂	PO ₁ PO ₂ PO ₃ PO ₄		KEUZE	bsm

Overzicht van afwijkende examinering **havo IBC** 2018-2019

		H4				H5					niet herkansbaar in H5	
		SE41	SE42	SE43	SE44	SE51	SE52		SE53			
EM	netl	T _{1a-1b}	T _{1c-1d}	T _{1e-1f}	T _{1g-1h}		T ₂	T ₃	T ₄	T ₅	netl	
	entl		T _{1a-1b}	T _{1c-1d}	T _{1e-1g}		T ₂		T ₃	T ₄	T ₅	entl
IBC	fatl	T _{1a-1b}	T _{1c-1e}	T _{1f-1g}	T _{1h}		T ₂		T ₃	T ₄	T ₅	fatl
	dutl	T _{1a}	T _{1b-1c}	T _{1d-1e}	T _{1f-1g}		T ₂		T ₃	T ₄	T ₅	dutl
	bv	T _{1a}	T _{1b}	T _{1c}	T _{1d-1f}							

BIJLAGE bij het *Programma van Toetsing en Afsluiting van OSG Sevenwolden, afdeling havo*

Nadere bepalingen ten aanzien van de organisatie van het schoolexamen

1. Schoolexamenperioden

- 1.1. Onderdelen van het schoolexamen havo worden afgenomen in het vierde en vijfde leerjaar.
- 1.2. Schriftelijke en mogelijk enkele mondelinge schoolexamendeel/toetsen worden in **havo 4** afgenomen
 - a) in de loop van het gehele schooljaar, gedurende de lesperiodes, tijdens de reguliere lessen.
 - b) gedurende vier speciaal ingerichte toetsweken van elk vijf dagen, waarin de leerlingen geen lessen volgt maar alleen toetsen aflegt. SE4.3 bv. is dan de derde toetsperiode in de vierde klas.

In **havo 5** wordt er voornamelijk getoetst in drie lesvrije toetsperiodes, die elk steeds circa vijf dagen duren. De vierde periode (SE5.4) wordt gebruikt voor het centraal examen (CE).

2. Het aantal schriftelijke toetsen per vak en de per toets toegestane tijd

- 2.0. Er bestaan twee manieren om tot een schoolexamentoets (T-)cijfer te komen:
 - (a) In de loop van **havo 4** wordt een aantal kleinere of deelttoetsen afgenomen, waarvan de cijfers samen leiden tot een eind- of T-cijfer aan het einde van het schooljaar. Deze deelttoetsen zijn niet herkansbaar en het eind- of T-cijfer dientengevolge evenmin, tenzij in het betreffende PTA anders aangegeven wordt.
 - (b) In de loop van **havo 5** wordt aan het einde van een lesperiode één, ongedeelde (T-)toets aangeboden. Deze toets is in principe herkansbaar, tenzij in het betreffende PTA anders wordt aangegeven
- 2.1. Het aantal schriftelijke toetsen per vak is bepaald op maximaal één per school-examenperiode. Dit geldt niet voor de (niet-herkansbare) deelttoetsen die worden afgenomen in havo 4 en die uiteindelijk leiden tot één volwaardig SE-cijfer. Evenmin geldt dit voor het schoolexamen *kijk-/luistertoets* moderne vreemde talen in havo 5: vanwege de uitslagdatum van deze toetsen is de herkansingsmogelijkheid ervoor formeel ondergebracht in de daaropvolgende toetsperiode.
- 2.2. Daarnaast kunnen er voor de vakken die dat betreft maximaal twee schoolexamentoetsen mondeling worden afgenomen, per schoolexamenperiode maximaal één.
- 2.3. Een schriftelijke toets duurt 50 of 100 minuten. Voor het vak NETL is eenmaal een toets van 150 minuten toegestaan.
De maximale tijd voor een mondelinge toets bedraagt 30 minuten. Een mondelinge toets waar drie of meer kandidaten tegelijk aan deelnemen, duurt maximaal 45 minuten.
Kijk-/ luistertoetsen bij de moderne vreemde talen duren ca. 60 minuten.

3. Praktische opdrachten (PO's)

- 3.1. De leerling moet ten hoogste twee *volledige* praktische opdrachten per vak uitvoeren. In afwijking hiervan gelden voor de vakken kunst (KuA), bewegen, sport en maatschappij (BSM), maatschappijleer (Ma), aardrijkskunde (AK) en informatica (IN) afwijkende aantallen. Bij een aantal vakken leveren deel-PO's in de loop van een schooljaar samen uiteindelijk één volwaardig PO-cijfer op.

4. Het combinatiecijfer

- 4.1. Het combinatiecijfer is het rekenkundig gemiddelde van de hierna te noemen vakken / schoolexamenonderdelen, die met een cijfer op de cijferlijst staan. Het combinatiecijfer wordt op de eindcijferlijst vermeld en telt mee bij de uitslagbepaling.
 → Voor het havo gaat het om het vak *maatschappijleer*, het cijfer voor het *profielwerkstuk* en het cijfer voor het vak CKV.
- 4.2. Voor het berekenen van het combinatiecijfer worden de op de cijferlijst vermelde afgeronde gehele cijfers gemiddeld. Vervolgens wordt dat gemiddelde weer afgerond op het naastbij liggende gehele getal (5,5 wordt 6 en 5,45 wordt 5). Als één van de onderdelen van het combinatiecijfer een 3 of lager is, kan de leerling niet slagen voor zijn examen.

5. Het profielwerkstuk

- 5.1. Het profielwerkstuk is een uitgebreide praktische opdracht, waarbij ten minste één vak uit het profiel dat de leerling volgt, is betrokken. Met het profielwerkstuk sluit de leerling als het ware zijn profiel af. De leerling maakt één profielwerkstuk. Daarmee zijn 80 klokuren gemoeid.
 Via het profielwerkstuk worden vaardigheden, kennis en inzicht getoetst. Net als bij een gewone praktische opdracht tellen bij de beoordeling het werkproces, het eindresultaat en de presentatie mee.
- 5.2. Het profielwerkstuk wordt beoordeeld met een cijfer dat meetelt voor het combinatiecijfer.
- 5.3. De leerling maakt een profielwerkstuk dat moet voldoen aan de voorwaarden zoals die zijn beschreven in de beoordelingskaarten en instructies, die elke leerling via *Magister* kan raadplegen.
- 5.4. De school geeft de datum aan waarop het profielwerkstuk uiterlijk moet zijn afgerond.
- 5.5. Publieke presentatie van het PWS aan belangstellenden van buiten de school op een speciaal daarvoor ingerichte avond maakt integraal deel uit van de te beoordelen PWS-prestatie.

6. Herkansing schriftelijke, praktische en/of mondelinge toetsen

- 6.0 Voor de OSG-brede kaders van deze regeling wordt u verwezen naar het *Examenreglement OSG Sevenwolden, VMBO en HAVO/Atheneum*, art.14 en 14b.
- 6.1 In principe is in havo 5 een schoolexamen (T-toets) of praktische opdracht herkansbaar, behalve wanneer dat in het betreffende PTA expliciet anders staat aangegeven. (Deel-)schoolexamentoetsen en (deel-)praktische opdrachten in havo 4 zijn niet herkansbaar.
- 6.2 Met inachtneming van de in het PTA geboden mogelijkheden en beperkingen moet een leerling een herkansing van een toets of een praktische opdracht digitaal volgens een voorgeschreven *format* aanvragen bij de secretaris van het examen vóór een door de locatiedirecteur te bepalen datum en tijdstip.
 Dit moment staat in ieder geval vermeld op het digitale herkansings-aanvraagformulier maar zal ook door de examensecretaris zo spoedig mogelijk bekend worden gemaakt na afloop van de betreffende toetsperiode.
- 6.3 Herkansingstoetsen kunnen alleen afgelegd worden op momenten die door de locatiedirecteur worden vastgesteld. Indien een leerling om enige reden of oorzaak verhinderd is daarbij aanwezig te zijn, wordt hij niet in staat gesteld de herkansing op een ander tijdstip alsnog te maken. Zie ook art.14 en 14b van het *Examenreglement*.

- 6.4 Praktische opdrachten – indien herkansbaar - kunnen worden herkanst volgens een door de betrokken vakgroep op te stellen tijdschema en onder haar voorwaarden. Zie ook art. 14.3 van het *Examenreglement*.
- 6.5 Een leerling die in de gelegenheid wordt gesteld een herkansingstoets af te leggen, ontvangt van de examensecretaris via *Magister* bericht over tijd en plaats van deze herkansingstoets.

7. Rapportage van schoolexamenresultaten

- 7.1. De school stelt na elke toetsperiode waarin schoolexamentoetsen zijn afgenomen, de leerlingen en zijn ouders via *Magister* op de hoogte van de schoolexamenresultaten.
- 7.2. Na afronding van het schoolexamen controleren leerling en leraar-examinator samen de behaalde schoolexamencijfers en het daaruit voortvloeiende eindcijfer van het schoolexamen.
- 7.3. Verschillen de bevindingen over de toegekende cijfers dan wordt de secretaris geraadpleegd. Het cijfer dat vermeld staat op het werk van de leerling is uiteindelijk bindend.
- 7.4. Uiterlijk een week voor de aanvang van het centraal examen ontvangt elke leerling, voor zover van toepassing, een rapport met daarop, per vak, een overzicht van de behaalde schoolexamencijfers en alle daaruit voortvloeiende eindcijfers van het schoolexamen en de beoordeling van de vakken waarvoor geen cijfer wordt vastgesteld.
- 7.5. De leerling is verplicht eventuele fouten of omissies in dit rapport onmiddellijk te melden bij de secretaris voor het examen. Kloppen de cijfers, dan tekent de leerling voor akkoord op de daarvoor bestemde lijst.

8. De archivering van het schoolexamen: het *examendossier*

Het schoolexamen brengt nogal wat met zich mee. Er wordt dan ook een dossier bijgehouden: het *examendossier*. Van dit examendossier bewaart de school tot een half jaar nadat de leerling de school heeft verlaten:

- (a) deze *algemene informatie* over het schoolexamen
- (b) het *Examenreglement* van onze school
- (c) het *Programma van Toetsing en Afsluiting*
- (d) alle *nadere instructies* voor praktische opdrachten, handelingsdelen en het PWS
- (e) alle *toetsopgaven + correctiemodellen*
- (f) alle *opdrachten* verstrekt in het kader van praktische opdrachten en het PWS
- (g) alle *beoordelingen* van werkstukken
- (h) alle cijfer- en beoordelingslijsten en *schoolexamenrapporten*.

(a) en (b) worden gepubliceerd in *Magister* en op de schoolwebsite (<http://www.osgsevenwolden.nl>), (c) in *Magister*.

Nadat de leerling zich akkoord heeft verklaard met de beoordeling ervan, krijgt hij al zijn gemaakte schoolexamenwerk mee om zelf te bewaren. Ten slotte ontvangt de leerling, na elke schoolexamenperiode, een schoolexamenrapport (h).

De leerling dient zijn gemaakte en geretourneerde schoolexamenwerk en de hem uitgereikte schoolexamenrapporten goed te bewaren, in ieder geval tot een half jaar na het verlaten van de school.

Einde BIJLAGE

Nadere bepalingen ten aanzien van de organisatie van het **centraal examen**

1. De indeling van het eindexamen

Voor al je vakken doe je examen. Dit examen bestaat per vak uit één of twee delen:

1. het **schoolexamen** (SE). Dit examendeel verzorgt onze school zelf;
2. het **centraal examen**, kortweg CE, dat voor alle havo-scholen in ons land gelijk is.

Het schoolexamen bestrijkt de leerjaren havo 4 en havo 5. Het centraal examen wordt afgenomen aan het einde van havo 5. Voordat je aan het centraal examen kunt beginnen, moet je je schoolexamens hebben afgerond.

Voor sommige vakken is er *alleen* een schoolexamen, te weten:

- bewegen, sport en maatschappij (BSM)
- culturele en kunstzinnige vorming (CKV)
- maatschappijleer [in het gemeenschappelijk deel in H4] (MAAT)
- informatica (IN)
- het profielwerkstuk (PWS)
- lichamelijke opvoeding (LO)

Alle overige vakken sluit je af met een schoolexamen én een centraal examen. Het schoolexamencijfer en het cijfer van het centraal examen zijn getallen die op één decimaal zijn afgerond. Beide delen tellen even zwaar. Het examencijfer is dus het gemiddelde van het schoolexamencijfer en het cijfer van het centraal examen. Dat gemiddelde wordt vervolgens afgerond op een geheel getal.

De slaag/zakregeling en de rekentoets:

Een paar belangrijke voorwaarden om een diploma te behalen (*maar er zijn er meer...*):

- Het gemiddelde *centraal examencijfer* moet onafgerond **5,50 of hoger** zijn (dus alleen van de vakken die je op het CE doet, zonder rekentoets- of combinatiecijfer).
- Voor de drie vakken Nederlands, Engels en wiskunde *samen* mag je slechts eenmaal een eindcijfer niet lager dan een 5 scoren, of anders gezegd: slechts voor één van deze drie vakken mag je een 5 scoren. Met een 4 of lager voor één van deze drie vakken kun je dus niet slagen.
- Iedereen die eindexamen doet in 2019 moet de rekentoets hebben afgelegd. Je hoeft daar niet per se een voldoende voor te hebben behaald, maar je cijfer wordt wel vermeld op je examencijferlijst. Je moet de rekentoets dus gewoon gedaan hebben, klaar.
- het cijfer voor de rekentoets kan geen bron van compensatiepunten zijn.

Elke havo 5-examenkandidaat krijgt vier mogelijkheden om een (mooi) cijfer te scoren voor de rekentoets, waarvan één reeds wordt aangeboden in het voor-examenjaar.

Een kandidaat die vorig schooljaar is gezakt voor zijn havo-examen en nu opnieuw examen doet, moet de rekentoets opnieuw afleggen en krijgt daar dus in dit schooljaar drie gelegenheden toe.

De drie afnameperiodes in 2019 zijn:

- 7 t/m 20 januari (I)
- 4 t/m 17 maart (II)
- 27 mei t/m 9 juni (III)

2. Het Centraal Examen havo 2019, eerste tijdvak (CE1)

Het tijdschema voor het CE 2019 ziet er als volgt uit: (overnamefouten voorbehouden)

datum	tijdstip	vak
do 9 mei	13.30-16.30	Wiskunde A, B
vr 10 mei	09.00-11.30	Duits
	13.30-16.30	M&O
ma 13 mei	09.00-12.00	geschiedenis
	13.30-16.30	natuurkunde
di 14 mei	13.30-16.00	Engels
wo 15 mei	09.00-12.00	MAW
	13.30-16.00	Frans
do 16 mei	13.30-16.30	Nederlands
vr 17 mei	13.30-16.30	biologie
ma 20 mei	09.00-12.00	kunst algemeen
	13.30-16.30	economie
di 21 mei	09.00-12.00	aardrijkskunde
	13.30-16.30	scheikunde

Ruim voor aanvang van het CE ontvang je een rooster dat je precies vertelt wanneer je waar moet zijn.

De examenuitslag na het eerste tijdvak (CE1)

1. De examenuitslag wordt, na het eerste tijdvak, vastgesteld op woensdag 12 juni 2019.
2. Er wordt door de teamleiders en overige leidinggevenden naar gestreefd om de leerlingen die afgewezen zijn tussen 14.00 uur en 17.00 uur telefonisch te informeren. Zodra alle niet-geslaagden zijn gebeld, worden de namen van de geslaagde kandidaten bekendgemaakt in *Magister*.
3. De leerlingen die niet zijn geslaagd worden op woensdag 12 juni om 19.00 uur op school verwacht om hun herkansingsmogelijkheden te bespreken.
4. Geslaagden worden op woensdag 12 juni om 20.30 uur op school verwacht om hun examenresultaten te vernemen. Op grond hiervan kunnen zij besluiten om gebruik te maken van de mogelijkheid tot herkansing (zie art.28 *Examenreglement*).

Herkansing van het Centraal Examen (= tweede tijdvak, CE2)

1. Elke leerling heeft voor één vak recht op herkansing.
2. Herkansing van het eindexamen is alleen mogelijk voor een vak waarin al in het eerste tijdvak examen is afgelegd; het eindcijfer voor het schoolexamen van dat vak blijft dus ongewijzigd.
3. Als definitief eindcijfer voor het CE geldt na herkansing het hoogste van de twee eindcijfers behaald in het eerste en in het tweede tijdvak.
4. Het aanvragen van een herkansing gebeurt digitaal via een speciaal format in *Magister*. Deze aanvraag moet uiterlijk op donderdag 13 juni om 18.00 uur bij de examensecretaris binnen zijn. Tijdstip van ontvangst is bepalend.
5. Om de leerlingen die willen herkansen te helpen bij de keus van het te herkansen vak en om aanwijzingen te geven, zijn de docenten /examinatoren op woensdag 12 juni vanaf 19.00 uur op school beschikbaar.
6. Via *Magister* wordt aangegeven waar en wanneer de herkansingen *vanaf* maandag 17 juni zullen plaatsvinden. Voor enkele vakken worden deze herkansingen buiten Heerenveen waarschijnlijk op donderdag 20 juni afgenomen.
7. Precieze data en tijdstippen voor het centraal examen, tweede tijdvak (CE2) worden in maart 2019 door het *College voor Toetsing en Examens* (CvTE) bekendgemaakt.
8. Een leerling die in het eerste tijdvak om een geldige reden – dit ter beoordeling van de directeur – verhinderd is geweest om aan één of meer examens van het CE deel te nemen en die voor afronding van zijn eindexamen is aangewezen op het tweede tijdvak, mag – als hij wil herkansen – alvast voor een ander vak herkansen in het tweede tijdvak, naast deze nog in te halen examens. Voor de examens die hij eventueel daarnaast nog moet afleggen, wordt hij verwezen naar de staatsexamencommissie voor een examen in het derde tijdvak (augustus 2019).
9. Een leerling die om een geldige reden – dit ter beoordeling van de locatiedirecteur – verhinderd is om in het tweede tijdvak van zijn recht op herkansing gebruik te maken, wordt verwezen naar de staatsexamencommissie (derde tijdvak, aug. 2019).

De examenuitslag na het tweede tijdvak

1. De normen worden naar verwachting door het CvTE op vr. 28 juni 2019 beschikbaar gesteld. Zodra de locatiedirecteur, teamleiders en de secretaris, na controle van de cijfers door de leraren-examinator, de uitslag hebben kunnen vaststellen, wordt de leerling die na het eerste tijdvak was afgewezen, over de uitslag gebeld.

De diploma-uitreiking

1. De diploma-uitreiking havo zal plaatsvinden op vrijdagavond 5 juli 2019.
2. De leerling dient persoonlijk bij de diploma-uitreiking aanwezig te zijn om het diploma in ontvangst te nemen en te ondertekenen.

3. Gedragsregels bij schoolexamen- en CE-toetsen

1. Wees op tijd aanwezig in de ruimte waar je volgens je schoolexamen- of CE-rooster moet zijn. Ben je 30 minuten of meer te laat, dan word je niet meer tot de schoolexamentoets / het centraal examen toegelaten. Voor telaarukomen bij kijk-/luistertoetsen gelden nog strengere regels: zie het *Examenreglement*.
2. Jassen, tassen, lectuur, etuis, mapjes e.d. worden niet in de examenruimtes toegelaten. Telefoons , andere communicatieapparatuur, camera's, digitale spelletjes, tablets, zgn. slimme horloges (smart watches) en (personal) audio ♪- of videoapparatuur zijn evenmin toegestaan.
3. Etenswaren mag je alleen in doorzichtige verpakking in de examenruimte meenemen. Krakende versnaperingen en verpakkingen zijn absoluut verboden!
4. Voor een schoolexamentoets / toets van het CE neem je mee:
 - een vulpen of zeer goede, blauw of zwart schrijvende balpen
 - twee goed geslepen potloden en vlakgum
 - één markeerstift is toegestaan
 - voldoende opgeladen accu of batterijen voor de rekenmachine
 - **GEEN** correctiepen of correctielak (Typex) – deze zijn niet toegestaan
5. Bij het Centraal Examen havo zijn uitsluitend de volgende hulpmiddelen toegestaan:

voor alle vakken →	tekenpotlood, blauw en rood kleurpotlood, liniaal met millimeterverdeling, geodriehoek, passer; niet-grafische rekenmachine*; ééndelig Nederlands woordenboek, niet-digitaal
moderne vreemde talen	woordenboeken van en naar de doeltaal, niet-digitaal
aardrijkskunde	Grote Bosatlas, alleen 55 ^e druk inclusief aanvullend katern (s)
wiskunde A en B	goedgekeurde grafische rekenmachine**; geheugen moet vooraf geblokkeerd zijn door "examenstand"; wissen van geheugen door reset van machine is niet voldoende; "gewone" rekenmachine niet toegestaan!
natuurkunde	BINAS, 6 ^e druk (s)
scheikunde	BINAS, 6 ^e druk (s)
biologie	BINAS, 6 ^e druk (s)

(s): deze hulpmiddelen worden tijdens het CE door de school verzorgd.

In de examenruimtes is ook speciaal papier aanwezig, zoals millimeterpapier, logaritmisches papier en waarschijnlijkheidspapier. Wanneer tijdens het examen blijkt dat je dit nodig hebt, kun je een surveillant daarom vragen.

>>vervolg>>

- * Niet toegestaan is het gebruik tijdens het examen van *niet-grafische* (=“gewone”) rekenmachines die:
 - alfanumeriek zijn
 - op het lichtnet moeten worden aangesloten
 - tijdens het examen opgeladen worden
 - geluidsoverlast bezorgen
 - voorzien zijn van een schrijfbal, alarminstallatie dan wel zend- en/of ontvangstmogelijkheden
 - grafieken kunnen weergeven in het afleesvenster
- ** Een grafische rekenmachine mag tijdens het examen niet met het lichtnet of met andere apparatuur verbonden worden.
 - ! Het is een kandidaat niet toegestaan tijdens het examen gebruik te maken van de grafische rekenmachine van een andere kandidaat.
 - ! Verder is het niet toegestaan dat de kandidaat tegelijkertijd de beschikking heeft over twee grafische rekenmachines.

Over het gebruik van hulpmiddelen tijdens de schoolexamentoetsen word je door je verder door je vakdocent geïnformeerd.

Voor alle toetsen van schoolexamen en centraal examen gelden bovendien de volgende bepalingen:

- Je maakt je werk, behalve tekeningen of grafieken, met vul- of balpen, niet met potlood. Tekeningen en grafieken maak je wel met potlood.
- Het gebruik van correctielak of iets vergelijkbaars is niet toegestaan.
- Je mag geen papier meenemen naar het examenlokaal: je maakt het werk op papier dat de school je verstrekt.
- Pas nadat de opgaven zijn uitgedeeld en de surveillant, teamleider, directeur en/of secretaris het tijdstip van aanvang én beëindiging van de toets heeft vastgesteld, mag je aan het werk.
- Tijdens het examen heerst volstreekte stilte.
- Als de surveillant, teamleider, directeur en/of secretaris het einde van de toets aankondigt, leg je je pen neer. Pas als al het werk is ingenomen, mag je praten en vertrekken.
- Ben je eerder klaar? Leg dan je werk zo neer dat degenen die achter of naast je zitten er geen blik op kunnen werpen.
- Je mag niet voor het einde van de gestelde toetsduur vertrekken.
- Voor opmerkingen of vragen tijdens de toets (naar de wc, meer antwoordpapier oid.) trek je de aandacht van de surveillant door je arm op te steken. Vragen over de toets zelf mogen niet door de surveillant beantwoord worden.
- Wanneer de rust in het examenlokaal onverhoopt wordt verstoord en je daar last van hebt, kun je dat melden aan de surveillant. Bedenk daarbij wel dat bepaald schoolgedruis, zoals dat van een leswisseling, er gewoon bij hoort.
- Gedurende het laatste kwartier van een toets mag je niet van je plaats, dus ook niet naar de wc.

→ Overtreding van een of meer van de hierboven genoemde gedragsregels wordt beschouwd als een *onregelmatigheid*, zoals genoemd in art. 5 van het *Examenreglement* en kan vérgaande consequenties hebben.

Voor vragen over of naar aanleiding van het *Examenreglement* of het *Programma van Toetsing en Afsluiting* kun je je wenden tot je teamleider of de secretaris voor het examen.